

ERWIN ANGAD-GAUR

Reflecties

De mierenkolonie Nederland

De Nederlandse politiek kan een visionair kunstbeleid aan zijn laars lappen, omdat de mieren die het Nederlandse culturele klimaat domineren niets moeten hebben van creatieve krekels.

Ontroerd zoekt de vrouw na de voorstelling één van de hoofdrolspelers op. Na hem haar waardering, dank, duiding en haar diepste innerlijke ontroering uitvoerig uiteengezet te hebben, vraagt ze hem vriendelijk: ‘Maar vertelt u mij eens, wat doet u eigenlijk voor uw beroep?’

Het is een bekende anekdote. Vooral veel Nederlandse acteurs en musici hebben het, uit ultieme bewondering, snerend of voor de vuist weg, mogen aanhoren. ‘Wat prachtig, wat mooi, maar wat doet u eigenlijk overdag?’

Muzikanten, die met enige regelmaat over de grens werken, zetten er graag het verschil met het buitenland tegenover. ‘In Duitsland ben je “Herr Künstler”; in Nederland mogen we blij zijn dat men de goedheid heeft opgebracht ons te laten spelen.’

Dieper fenomeen

Het is een redelijk onschuldige verschijningsvorm van een dieper liggend fenomeen. Het is fijn voor een muzikant of acteur als Kunstenaar, met grote of desnoods met kleine k, gerespecteerd te worden, maar een noodzaak is dat niet. Kunst hoeft niet per definitie en consequent als iets hoogs en verhevens aanbeden te worden. Minder onschuldig en vele malen hinderlijker wordt het, zodra de in ons land klaarblijkelijk diep gewortelde overtuiging dat kunst of cultuur voornamelijk iets is ‘om erbij te doen’, toegang vindt bij onze volksvertegenwoordiging, in onze wetgeving en in ons kunstbeleid.

Ons auteursrecht is uiterst auteursonvriendelijk, ons kunstbeleid nauwelijks doordacht, ons omroepbeleid is blijven steken in de jaren vijftig. We staan onszelf graag voor op Rembrandt en Van Gogh, schilders die de hoogste prijzen halen op de internationale veilingen, maar we zijn daarbij als de gemeente Delft: te beroerd om een echte Vermeer aan te schaffen, maar zakelijk genoeg om evengoed, midden in de stad, een met reproducties gevuld, op toeristen gericht Vermeer Centrum op te richten. En verbaasd als geen hond komt kijken.

In onze Tweede Kamer werkt het niet anders. De cultuurwoordvoerders van onze Kamerfracties zijn traditioneel vooral de minsten onder hun gelijken. *Backbenchers*, die na jaren van trouwe dienst ook een woordvoerderschap verdiend hebben. Wie wil er immers een carrière lang met de onbeduidendste der onbeduidende portefeuilles, het cultuurbeleid, worden opgescheept?

De huidige politieke aanval op cultuur en cultuursubsidies is dan ook niet louter een verzinsel van de Geblondeerde Verlosser en zijn, inmiddels bijna legendarische, aanhang van 1,5 miljoen Nederlanders. De houding van de Nederlander ten opzichte van kunst en cultuur is dieper geworteld dan een moderne afkeer van linkse hobby's.

Nederlandse fabels

De Nederlander schijnt de fabel van de krekel en de mier geïnternaliseerd te hebben. Op zijn best de Disney-versie, waarin de krekel, blauw van de kou, zijn lesje heeft geleerd en vlak voor de eerste echte nachtvorst hem bevrozen zal, alsnog in de voorraadkamer van de mier zijn buikje rond mag eten. Maar diep in ons wezen weten we dat hij dood moet, die ellendige krekel. Gewoon door niet in te grijpen. In zijn laatste lijden met weezin bespied vanuit onze ooghoeken. Had hij ook maar iets nuttigs met zijn leven moeten doen...

In de boekenkast van mijn ouders stond een integrale heruitgave van de fabels van La Fontaine, in de Nederlandse vertaling uit 1875. Het boek begint met de fabel van de krekel en de mier. De conclusie, ‘het is zoals ge ziet, egoïsten helpen niet’, was voor mij als kind een kleine openbaring. Geen verrassende moraal, voor een fabel die van oorsprong, ongetwijfeld aan het einde van een serie vertellingen, door rondtrekkende troubadours en vertellers ten beste werd gegeven, maar opmerkelijk genoeg voor wie is opgegroeid met ons westerse, door Calvijn en de zijnen vergiftigde denken, waarin de fabel rigoureuus werd omgedraaid ter illustratie van de strakke moraal dat wie niet werkt, ook niet zal eten. Leest u *Webwereld*, *GeenStijl* en al die treurige verzamelsites en krantenpagina's voor Hollanders met een mening er zelf maar eens op na. U zult zien dat ik niet overdrijf.

Een boeketje: ‘Werd onze grote vriend Salah Adin ook niet gefinancierd door die kunstsubsidie-maffia? Er wordt überhaupt veel geld over de balk gesmeten aan nutteloze subsidies, maar de kunsttokkies (hele dagen blowen, gitaar spelen en lelijke dingen in elkaar flansen) staan m.i. met stip op één!’

‘Kunstsubsidie is gewoon een verkapte bijstandsuitkering...al die zweverige mongolen gewoon in de bijstand (met sollicitatieplicht aub!)’

‘Hoezo moet ik betalen voor kopieerheffing aan artiesten die ik niet eens goed vind of om aan te horen?’

‘Ware kunstenaars houden zich bezig met verheven zaken, niet met trivialiteiten zoals geld’

‘Ik koop meestal muziek van mensen die niet meer onder ons zijn want ik ben een liefhebber van jazz en klassiek. Miles Davis hoor ik derhalve niet klagen als ik een kopietje van *Kind of Blue*

voor m'n mp3-spelertje maak, dat was tenminste een artiest :-)'
De enige goede kunstenaar is een dode kunstenaar; het is maar dat we het weten:

'Trouw gezongen' zei de mier
'Wel, dat doet me groot plezier
'k Heb een goede raad voor u
Zingen deed ge? Dans dan nu!

Afwijkende diersoort

Een groter verschil met onze benadering van topsport en topsporters – toch ook een afwijkende diersoort – is nauwelijks voorstelbaar. We zien weliswaar graag dat zij zich, na winst op de Olympische Spelen of het behalen van een wereldkampioenschap, met een goed ingestudeerde ik-ben-ook-maar-eengewone-jongen-houding laten interviewen, maar op een paar 'verwende', van oorsprong vaak allochtone, voetballertjes na, die deze ongeschreven regel nu eenmaal niet van huis uit hebben meegekregen, misgunnen wij deze topsporters hun beloning en hun bestaan niet. Een wereld van verschil met de wijze, waarop Karel Appel zijn fameuze uitspraak 'ik rommel maar wat aan' tot op de dag van vandaag smalend wordt nagedragen. Wat bij een succesvol topsporter graag gezien wordt als de bescheidenheid van een groot mens, is bij een kunstenaar de bevestiging van wat wij altijd al wisten. De charlatan bekent het zelf: mijn kleine zusje kan het ook.

Geen pleidooi voor een reductie van de salarissen van bondscoaches. Wel een oproep het salaris van orkest-dirigenten te maximeren op de Balkenende-norm. Geen gemeente die het in zijn hoofd zal halen de plaatselijke voetbalvereniging failliet te laten gaan, maar muziekschool na muziekschool en podium na podium kan de deuren sluiten. Het btw-tarief voor kunst en cultuur zou, als het kabinet-Rutte niet was gevallen, zijn verhoogd. Het lage btw-tarief voor sportwedstrijden en circusvoorstellingen werd ongemoeid gelaten. Het zijn onvergelykbare grootheden; de sprinkhaan is een gewaardeerder dier dan de krekel. De vergelijking alleen al komt ons bijna absurd voor.

Beledigend

Het voormalige CDA-kamerlid Nicolien van Vroonhoven stelde in 2003, zonder daarbij de druk van gedoogsteun van de PVV of andere machtspolitieke overwegingen nodig te hebben, serieus voor kunstenaars die bij gesubsidieerde instellingen als de Nederlandse Opera, het Nationaal Ballet of De Appel werken, te verplichten begeleiding van amateurtoneel en muziekverenigingen te verzorgen.

Zou het CDA ook van mening zijn geweest dat politieagenten en beroepsmilitairen desgevraagd belangstellende leden van de plaatselijke schuttersvereniging lessen zouden moeten geven? Dat de eigen persvoorlichters verplicht cursussen creatief schrijven aan de burger dienen te verzorgen? En ambtenaren van

ruimtelijke ordening de burger in hun vrije tijd behoren te begeleiden met de inrichting van zijn woonkamer?

Zou, buiten Van Vroonhoven, überhaupt iemand binnen het CDA wel eens over haar voorstel nagedacht hebben?

Maar hoe staan wij hier als kiezers tegenover? Bevreemdde het ons dat een Kamerlid op deze wijze ongestraft een hele beroepsgroep kon beledigen? Het enige juiste antwoord luidt 'nee'. Van Vroonhoven stelde zich slechts op als volksvertegenwoordiger – haar vak ten slotte – en deed niets meer of minder dan haar werk in een steeds populistischer Nederland. Waar de politiek leider van de PVV al in 2009 sprak van 'de linkse kunstmafia', die moest worden 'afgeschaft'. Een Nederland waarin liberalen en christendemocraten een kabinet vormden dat kunst en cultuur als overbodige luxe afserveerde. Het kunstenveld zal nog terugverlangen naar de tijden van Van Vroonhoven.

Het is daarom verleidelijk, maar onjuist deze ontwikkeling als nieuw te beschouwen. Geert Wilders en Halbe Zijlstra zijn meer geworteld in de Nederlandse traditie dan de kunsten zelf, zo lijkt het. Hoezeer wij ook anders zouden willen: aan een visie op cultuur heeft het ons altijd ontbroken. De Nederlandse politiek, inclusief de partijen die zich de afgelopen jaren op hoge toon tegen de bezuinigingen hebben verzet, heeft nooit echt geweten wat ze met de kunsten aanmoest.

Zoektocht

In een doorlopende zoektocht naar een thuishaven, verhuisden de kunsten aan het begin van de twintigste eeuw van het ministerie van Binnenlandse Zaken naar het ministerie voor Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Via Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk ging de kunst naar Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en vervolgens weer terug naar het huidige Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Een betere illustratie van onze zoektocht naar de bestuurlijk-politieke omgang met de kunsten is bijna niet te geven. Als ambtenaar voor cultuur zie je nog eens wat van Den Haag.

Een warme, vanzelfsprekende relatie met de kunsten ontbreekt in Nederland en heeft altijd ontbroken. Helaas is dat niet slechts de politiek, 'rechts Nederland' of het vingerlikkende kabinet Rutte aan te wijven. De Nederlander houdt niet van cultuur en meer nog lijkt hij de kunstenaar te wantrouwen en te haten. Wat nooit op een goed fundament was gebouwd, bleek daarom dezer dagen simpel af te breken.

Het georganiseerde kunstenveld doet er goed aan zich te realiseren dat actievoeren tegen Rutte I maar ten dele zin had en nieuwe verkiezingen en een nieuw kabinet niet zonder meer verbetering zullen brengen. Wat vooral van belang lijkt, is investeren in een heldere visie op kunstbeleid. De krekel zal de Hollandse mierenplaag niet overleven door om cultuur te schreeuwen. Hij zal zich moeten leren legitimeren. Dat zal een proces van jaren zijn. **S**

